

Overzicht van activiteiten van Silberbauer in Nederland voor zover bekend

Silberbauer deed van november 1943 tot oktober 1944 dienst bij de SD in Amsterdam. Over zijn activiteiten is niet veel bekend. In enkele dossiers van de naoorlogse Bijzondere Rechtspleging zijn wat berichten over zijn handelen te vinden. Deze documenten dateren echter allemaal van na de bevrijding.

Er zijn ook twee rapporten uit het Amsterdamse politiearchief tevoorschijn gekomen waarin hij genoemd wordt. In een derde rapport wordt Silberbauer niet genoemd, maar het heeft wel aantoonbaar verband met een van zijn zaken. Dit zijn de enige drie tijdseigen documenten die er nu over hem beschikbaar zijn.

Over de inval in het Achterhuis op 4 augustus 1944 zijn alleen verklaringen achteraf. Juist daarom is het van belang met de beschikbare bronnen een zo duidelijk mogelijk beeld te schetsen van wat Silberbauer deed. Als er in de toekomst nieuwe informatie aan het licht komt, krijgt dit uiteraard een plaats in dit overzicht.

- Maart 1944: Silberbauer behandelt een effectenzaak.

In de tuin van een gewezen Amsterdamse politiemans werd een kistje met waardepapieren opgegraven door onder anderen Silberbauer en de SD'er Pieter Schaap. In de tuin waren echter twee kistjes begraven. De ex-agent bewaarde spullen van een Joods, en van een niet-Joods echtpaar. De SD was bij de opsporing van het Joodse bezit op onbekende wijze bij de ex-agent uitgekomen. Zij vonden echter alleen het kistje van het niet-Joodse echtpaar. Omdat ze niet van het andere op de hoogte waren, verkeerden ze in de veronderstelling dat dit het kistje was dat ze zochten. De SD arresteerde de ex-agent.¹

- 13 april 1944: Silberbauer arresteert in de binnenstad van Amsterdam de niet-Joodse jongens H.W. Polder en W. Woelders.²

Polder (19) was werkzaam bij een bontatelier. Met de Joodse eigenaar had hij een signaal afgesproken om hem bij onraad te waarschuwen. Daardoor kon de eigenaar op 13 april 1944 ontkomen aan de SD. Zelf werd Polder op onbekende gronden gearresteerd.³ Uit een kennisgeving blijkt dat Polder enige tijd vast zat op de Duitse afdeling van het Huis van Bewaring aan de Havenstraat.⁴ Het gegeven dat de Joodse baas van Polder in april 1944 nog in zijn zaak werkte, betekent dat hij vanwege een 'gemengd' huwelijk, of een 'Sperré' bescherming had.⁵ De betrokkenheid van de andere arrestant, Woelders (17), is vooralsnog niet duidelijk.

- 5 juni 1944: Silberbauer arresteert E.A. Tafelkruijer-Olofssen, C.E.S. Husfeldt en J. Tafelkruijer, de eerste twee niet Joods en geen van allen onderduikers.

Erna Tafelkruijer-Olofssen was met de Joodse Wolf Tafelkruijer getrouwd. Hij liep door dit gemengde huwelijk geen direct risico op deportatie. Een dag eerder, op 4 juni, hield de Amsterdamse politie de Joodse neef van Tafelkruijer aan op verdenking van oplichting. Hij werd dezelfde dag nog vrijgelaten.

---

¹ AFS, AFC, map 'Staatsanwaltschaft'/Proces 1964: verklaring A.D.J. Jansen, 14 november 1949.

² SAA, Gemeentepolitie Amsterdam (5225), inv. nr. 2036: rapport bureau Singel, 13-14 april 1944, mut. 16.30.

³ Email van Hans Polder, zoon van H.W. Polder, aan Gertjan Broek (AFS), 23 juli 2015.

⁴ Privébezit van Hans Polder: kennisgeving van Huis van Bewaring II in envelop gemerkt "AMSTERDAM, Havenstraat 6. (Z.)" en afgestempeld op 24 april 1944.

⁵ Een huwelijk met een niet-Joodse partner of werk in een voor de Duitse belangen gewichtig geachte bedrijfstak boden een zekere mate van bescherming tegen deportatie.

Dit duidt erop dat de ernst van de zaak niet groot was.⁶ Bovendien betekent het dat ook hij gevrijwaard was van deportatie. Opvallend is dat Silberbauer en Grootendorst de volgende dag de woning van Tafelkruijers oom binnenvielen en diens echtgenote en een inwonende kennis arresteerden. In het huis werden aanzienlijke geldbedragen aangetroffen.⁷ De derde aanhouding in de woning betrof het anderhalf jaar oude zoontje van de daags ervoor verhoorde neef. Hij was uit voorzorg bij de oom en tante van zijn vader ondergebracht. Het kind werd naar Westerbork overgebracht, maar kwam daar met behulp van een advocaat na enkele weken weer uit.

- 27 juni 1944: Silberbauer arresteert W.O. Sklarek.⁸

Sklarek kwam rond 1920 vanuit Duitsland naar Nederland en trouwde met een Nederlandse vrouw. Vanwege dit huwelijk liep hij als Jood tijdens de Duitse bezetting geen direct gevaar. Zijn arrestatie hield verband met illegale werkzaamheden. De latere minister van justitie Ivo Samkalden zag in het illegale werk van Sklarek later voldoende reden diens kinderen voor kosteloze naturalisatie in aanmerking te laten komen.⁹ Volgens Sklareks dochter, die bij de arrestatie aanwezig was, lagen bij hen thuis altijd illegale bladen en distributiebonnen onder het tafelkleed.¹⁰ Sklarek zat in dezelfde transporten naar Westerbork en naar Auschwitz als de onderduikers uit het Achterhuis. Hij stierf in januari 1945 in Auschwitz.¹¹

- 30 juni 1944: Silberbauer arresteert Eliazar Schaap.

Schaap woonde in de Banstraat in Amsterdam-Zuid en dreef een oud-metaalhandel aan de Kromme Waal. Zijn compagnon was de broer van zijn niet-Joodse vrouw. Vanwege dit gemengde huwelijk was hij niet genooddaakt onder te duiken. Uit de beschikbare bronnen komt naar voren dat Silberbauer hem verdacht van het ongeoorloofd voortzetten van zijn zaak onder een andere naam. Bovendien zou hij over een niet-toegestaan radiotoestel beschikken.¹² Silberbauer behandelde ook deze zaak samen met Grootendorst. Schaap werd gedeporteerd en kwam begin '45 om in Auschwitz.¹³

- 4 augustus 1944: Silberbauer arresteert de onderduikers in het Achterhuis, en hun helpers Kleiman en Kugler.

Zo ver bekend, is dit een van de twee zaken waar Silberbauer bij betrokken was en waarbij het om de arrestatie van onderduikers ging. In die zin was deze zaak, binnen het kader van Silberbauers bekende werkzaamheden, een uitzondering.

- Rond 18 augustus 1944: Silberbauer neemt deel aan een gecoördineerde actie tegen onder meer een illegale zender en een clandestiene drukkerij in Zeist.

---

⁶ SAA, Gemeentepolitie Amsterdam, inv. nr. 6575: rapport bureau Overtoom, 4 juni 1944, mut. 10.10 en 22.00.

⁷ AFS, AFC, map 'Staatsanwaltschaft'/Proces 1964: Duitstalig afschrift verklaring E.A. Tafelkruijer-Olofssen, 18 december 1945. De bedragen worden bevestigd door de fouilleringen op het Hoofdbureau. SAA, Gemeentepolitie Amsterdam, inv. nr. 7202: fouilleringsregister 5 juni 1944, mut. 18.10.

⁸ SAA, Gemeentepolitie Amsterdam, inv. nr. 2046: rapport bureau Linnaeusstraat, 27 juni 1944, mut. 23.00.

⁹ *Verslag der Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal 1956-1957*, Kamerstuknummer 4773, ondernummer 3, Memorie van Toelichting (www.statengeneraaldigitaal.nl).

¹⁰ Telefoongesprek van Gertjan Broek met Wanda Sklarek en mevrouw Sklarek-Dubbeldam, 23 juli 2015.

¹¹ SAA, Dienst Bevolkingsregister, Archiefkaarten, toegang 30238: Archiefkaart W.O. Sklarek.

¹² Sytze van der Zee, *Vogelvrij. De jacht op de Joodse onderduiker*, Amsterdam: De Bezige Bij, 2010, p. 443.

¹³ <http://www.joodsmonument.nl/person/532477/nl> (geraadpleegd oktober 2015).

De zaak kwam aan het rollen door Pieter Schaap en Ans van Dijk. Bij deze gecoördineerde actie op verschillende adressen werden ook Joodse onderduikers aangetroffen.¹⁴ Silberbauer werd volgens mede-SD'er Otto Kempin simpelweg aan de uitvoerende eenheid toegevoegd. Kempin verklaarde later aan de Rijksrecherche over de zaak:

In Verbindung damit viel mir auf, daß ich mich nicht erinnerte – ich weiß es nun aber bestimmt, daß damals davon keine Rede war, daß an den bezeichneten Adressen auch untergetauchte Juden sein sollten.¹⁵

Deze actie waar Silberbauer aan deelnam was volgens Kempin niet primair op onderduikers gericht.

- Augustus en/of september 1944 bemoeide Silberbauer zich met de zaak van Louise Saaf-Redl.

Louise Saaf was op 2 augustus 1944 aangehouden door het Devisenschutzkommando omdat zij kostbaarheden in bewaring had van Joodse kennissen. Zij kon aantonen dat de spullen al voor de oorlog in haar beheer waren, maar toch volgde opsluiting. Haar echtgenoot, die wist dat Silberbauer uit Wenen kwam, probeerde hem te bewegen iets voor zijn vrouw te doen onder het motto '*de ene Wener helpt de andere*'. (in noot: geboren, getrouwd, gewoond.) Volgens Saaf heeft Silberbauer zich actief met de bespoediging van de zaak beziggehouden. Na enkele weken werd zij vrijgelaten.¹⁶

- Arnold Caffé; wanneer is niet duidelijk.

In 1963 zei Silberbauer tegen *Telegraaf*-journalist Jules Huf dat hij indertijd goede contacten had met de Joodse bankier Arnold Caffé in de Tintorettostraat in Amsterdam-Zuid. Hij zou Caffé minstens zes keer hebben bezocht.¹⁷ Silberbauer maakte niet duidelijk waarom dat in zijn voordeel zou moeten pleiten, maar er is uit af te leiden dat Caffé in zijn eigen woning verbleef en dus niet ondergedoken was.¹⁸

In september 1941 pakte de Amsterdamse politie Caffé op na een anonieme tip wegens omvangrijke zwarte handel in sigaretten. Bij het onderzoek werd ook een grote hoeveelheid clandestien geslacht vlees in beslag genomen.¹⁹ In die tijd was Silberbauer nog niet in Nederland. Begin mei 1944 werd Caffé nogmaals opgepakt en ingesloten op het Hoofdbureau.²⁰ Hij overleefde wel de oorlog.²¹ Of Silberbauer iets met deze arrestatie van doen had, is bij gebrek aan bronnen niet te zeggen.

Laatst gewijzigd 26 april 2016.

---

¹⁴ Koos Groen, *Als slachtoffers daders worden. De zaak van de joodse verraadster Ans van Dijk*, Baarn: Ambo, 1994, p. 123-124.

¹⁵ AFS, AFC, map 'Staatsanwaltschaft'/Proces 1964: vertaalde verklaring O. Kempin aan PRA, 25 november 1949.

¹⁶ AFS, AFC, map 'Staatsanwaltschaft'/Proces 1964: p.v.b. S 33/1963, verklaringen J. Saaf en L. Saaf-Redl, 9 december 1963.

¹⁷ "LAGES noemde mij een Oostenrijkse zwakkeling", *De Telegraaf*, 21 november 1963.

¹⁸ SAA, Dienst Bevolkingsregister, toegangsnummer 30238: archiefkaart A. Caffé.

¹⁹ SAA, Gemeentepolitie Amsterdam, inv. nr. 6379: rapport bureau Marnixstraat, 2 september 1941, mut. 13.50.

²⁰ SAA, Gemeentepolitie Amsterdam, inv. nr. 7201: fouilleringsregister 4 mei 1944, 18.30.

²¹ SAA, Dienst Bevolkingsregister, toegangsnummer 30238: archiefkaart A. Caffé.